

„Å TENKE GLOBALT OG HANDLE LOKALT“

Islands president Ólafur Ragnar Grímssons tale på den 10. Nordiske Kommunalkonferens den 14. juni 2004 Reykjavik

Ærede kommunalpolitikere,
konferansedeltakere

Da jeg vokste opp i en liten fiskeriby på Vestfjordene for godt femti år siden, besto min verden av fjorden og fjellene omkring den. Innbyggerne bodde på en smal landtunge av sand, kystbåten passerte to ganger i måneden med post og aviser, rikskringkastningens eneste kanal var av dårlig kvalitet og ofte hørte vi ingenting da batteriene var ved å bli tømt, solen lå gjemt bak fjellene i flere uker hver vinter, kommunestyret var den eneste maktinstitusjonen vi barna kjente til, kommunerådsformannen var stedets høvding og valg var en fin underholdning i de enkle kår.

Tittelen på min tale i dag, „Å tenke globalt og handle lokalt”, hadde vært helt uforståelig for både meg og de andre innbyggerne i fiskeribyen. Vi tenkte lokalt og alle våre gjøremål var knyttet til denne lille verden, vår fiskeriby. Tanke og handling var samme sak, hadde alltid vært det og ville alltid være det.

Allikevel fantes demokratiets røtter i disse små samfunn rundt omkring på Island. Når man beundrer hvor tidlig islendingene stiftet Alltinget og gjorde Thingvellir til forum for lovgivning og åpen diskusjon, så glemmer man ofte at allerede i løpet av landnåmstiden ble de små kommuner, „hreppurinn”, et forum for felles beslutninger, innbyggernes solidariske løsninger på sine problemer, og samtidig også en form for et felles forsikringssystem som beskyttet folk mot tap og katastrofer, en art velferdssystem som er beslektet med den moderne samfunnsanskuelsen.

De islandske kommunene var helt fra landnåmstiden fora for demokrati og sosial solidaritet, og de har derfor i et årtusen gjenspeilet den tenkemåte som fremgår av tittelen på den nærværende jubileumskonferanse: ”Velferd, delaktighet og handlingskraft”, vistnok ikke i en global verden men i samfunn med sine røtter mellom fjellene, i dype daler og i trange fjorder.

Det var en interessant sosial ideologi som fulgte de norrøne landnåmsmennene til denne øya i Nordatlanteren. De ville ikke akseptere kongemakten, men ville bestemme over seg selv.

Vi sier ofte i en spøkefull tone at det var de modigste, mest selvstendige og energiske nordmenn som forlot Harald Hårfagre og reiste over havet til Island, men at de lydige og tvekende ble tilbake. Noen ganger tilføyer man også, at da vikingeskipene tok opphold på Færøyene gikk de sjøsyke i land. Færingene sier derimot at de fornuftige og forutseeende bestemte seg for å bo på Færøyene, bare tullingene fortsatte til Island.

Slik kan nordiske venner på en vennlig måte spøke litt med hverandre, og det er ganske vist at i noen steder av verden ville det føre til en alvorlig krise, hvis en president spøkte slik med sine naboland ved åpningen av en respektabel konferanse.

Mange ser på de nordiske samfunnene som et forbilde og en indikasjon mot fremtiden, et bevis på hvordan man kan forsikre velferd, utdanning og helsetjeneste, men samtidig å nyte godt av økonomisk utvikling og fremskritt, benytte seg av fordelene ved markedssystemet og samtidig sikre befolkningens adgang til sikkerhet og trygg økonomi. Der respekterer man menneskerettighetene og utvikler et åpent, transparent og allsidig demokrati og samfunn hvor informasjonsteknologien er en så omfattende del af befolkningens daglige liv at vi kan utvikle nye måter til å ta avgjørelser og allmenn deltakelse i utøvelsen av den formelle makt og gjøre denne nye verden til en fremskrittperiode med hensyn til både demokrati og menneskerettigheter.

Dette nye verdensbildet, omformingen av det internasjonale økonomiske system og de unges nye visjoner på grunnlag av globaliseringen av kultur og handel, har samtidig ført til at vi nå står ved et veiskille.

I begynnelsen av min tale fortalte jeg hvordan min barndoms verden var knyttet til trange fjorder og de høye fjellenes isolasjon, hvordan alle tanker og erfaringer var lokale og rotfestet i et lite samfunn.

Den generasjon som nå vokser opp i Norden, kan velge mellom mange alternativer. Dette er faktisk verdenshistoriens første generasjon som har hele verden som sitt virkefelt, forum for arbeid, fritid og familieliv. Den kan velge bopel og yrke og flytte fra et land til et annet uten vesentlige problemer. Alle menn og kvinner kan selvstendig velge den bopel som passer dem best. Denne frihet til valg av bopel er noe helt nytt, og vi har ikke helt overskuet hvilken innflytelse dette vil ha på våre samfunn, kommuner og nasjonale enheter.

Det finnes ikke lenger noe som forsikrer at kommuner eller nasjonale stater, hovedsteder eller landsbyer, kan stole på at innbyggerne velger å bo der resten av sitt liv. Nasjonalstatene, Island, Danmark, Norge, Sverige, Finland, og heller ikke Færøyene, Grønland eller Åland kan stole på at grunnloven, statsoverhodet, regjeringen eller storbedriftene vil forsikre at innbyggernes loyalitet fortsatt kan bygge på klippe.

Samfunnets institusjoner – kommunene, regjeringene, de nasjonale forsamlinger – og yrkeslivets ledere må nå finne seg i de realiteter, at de unge mennesker kan hver for seg simpelthen bestemme seg for å flytte vekk. De unge tenker virkelig globalt, spørsmålet er bare hvor de bestemmer seg for å handle lokalt.

Vi som er valgt til lederskap, må derfor nesten hver dag opparbeide tilliten hos en ny generasjon for å overbevise den om, at det beste alternativet er å bo nettopp i vårt land. Hvis vi ikke har denne tilliten kan de unge simpelthen flytte bort til andre land i Europa, Amerika, Asia eller andre verdensdeler.

Før i tiden drøftet man ofte spenningsfeltet mellom hovedstaden og distriktene, og ubalansen i regionenes utvikling. Nå er hele Norden en distrikt i lys av den unge generasjonens globale filosofi.

De første reaksjonene på denne utvikling har ofte vært negative og tildels også engstelige, og mange har presentert idéer og forslag om defensive tiltak. Erfaringen har vist at disse endringer fører til mange fasinende muligheter for bygdene, og resultatet er mange steder ganske imponerende.

Det ser ut til at den unge generasjonen i stadig voksende grad mener, at det beste alternativet er å benytte mulighetene i det lokale miljø ved å tilegne seg en global tankegang med hensyn til oppgavene.

I min innsettelsestale som Islands president i 1996 la jeg vekt på, at de unge i dag sto overfor den utfordringen hvordan de både kunne være gode islendinger og riktige kosmopolitter. En slik integrering kunne føre til en ny fremskrittperiode for Island. Og dette har virkelig funnet sted. I

løpet av de siste årene har islandske bedrifter opparbeidet et imponerende lederskap på mange områder på det globale markedet, resultater som er grunnlagt på deres lokale erfaringer, opptrening og ideologi som er blitt finslipt på hjemmemarkedet. Global irrigasjon av de lokale røttene har ført til en ny og mangesidig have, som gir oss materiale til en spennende fremtid og viser at de små enheter kan bli en frukbar kilde av globale resultater i en ny periode.

Den tradisjonelle islandske tankegangen var, at fisk og naturens ressurser ville for evig og alltid danne grunnlaget for økonomisk utvikling og velstand. Faktisk har de fiskeprodukter vi selger over hele verden, samt elektrisiteten vi formidler til aluminiumsfabrikkene, gitt god fortjeneste. I de senere år har Island også utviklet et nytt økonomisk system som bygger på global ideologi sammen med lokal erfaring. Disse nye bedrifters resultater har vært eventyrlige og bevis på at de nordiske samfunn, både små og store, kommuner og enkelte regioner, har nå en direkte tilgang til en global utvikling, at de ikke lenger er avhengige av de mellomledd som tidligere var tilknyttet til hovedstaden og andre sentra for forvaltning og yrkesliv.

Hvis noen hadde spådd det for ti år siden, for ikke å snakke om tyve eller tredve år siden, at Island kunne bli en ledende aktør på utenlandske markeder i bankvirksomhet, detaljhandel, produksjon av proteser og medisin, markedsbaserte geologiske undersøkelser, programvare for forvaltningen, instrumenter som integrerer laserteknologi og EDB for å revolusjonere kjøttproduksjon i Texas og mange andre steder i Amerika, bare for å nevne noen eksempler – hvis noen hadde spådd dette på respektable konferanser med spesialister i handel, var vedkommende helt sikkert blitt avfeiet som en dagdrømmer. Dette er allikevel den realitet som vi opplever hver dag, en realitet som beviser hvordan den lokale erfaringen kan sammen med en global ideologi åpne for oss en ny verden av økonomisk velstand og muligheter.

En islandsk bank, Kaupthing Bank, er nå blitt en av Nordens største finansinstitusjoner, og de tre islandske bankene har forretninger over hele verden, de benytter seg av lokal islandsk erfaring når de opparbeider sitt forsprang på den globale markedsplassen.

En islandsk forretningskjede, Baugur Group, har nå etablert seg i Sverige, Danmark, England og flere steder. Baugur Group åpnet et varehus i København tidligere i år og i Stockholm i fjor, og har nådd disse resultater på grunnlag av sine erfaringer som initiativtaker i den effektive lokale konkurransen i Reykjavik og nabokommunene. Tidligere reiste islendingene til Norden for å handle, men nå hjelper vi våre nordiske venner til å handle lokalt.

Den islandske medisinalfirmaet Actavis, som tidligere het Pharmaco, produserer nå medisiner mange steder i Europa, i Bulgaria, Serbia og Malta, men også i India og andre steder. Islands inntekter av eksport av medisin til Tyskland er nå større enn av eksport av ur, men Tyskland har tradisjonelt vært Islands største marked for denne interessante fisk. Produksjonen på det lille islandske farmasøytiske marked førte til et forsprang som gir en solid posisjon i det globale miljøet.

Den islandske proteseprodusenten Össur er blitt en av verdens største på sitt område, og bygger på oppfinnsomhet og erfaringer som utviklet seg til lokalt samarbeid ved sykehus og helsesektoren.

Icelandair fortsetter å oppnå enestående resultater, som blant annet kan bevises ved at det er flere flyvninger fra Island til USA enn fra Norge, Sverige og Finland til sammen. Flyselskapet Atlanta, som ble stiftet for omkring 15 år siden og spesialiserer seg i en bestemt type charterflyvninger, er nå blitt verdens største på sitt område med stor virksomhet i Mellomøsten og Asia. Intet flyselskap transporterer flere pilgrimer til Mekka hvert år.

Svært mange islandske bedrifter innen programvare og høyteknologi har også oppnådd gode resultater i kraft av varetutvikling på det lokale islandske markedet. Jeg kan nevne som eksempel noen helt forskjellige bedrifter: Marel konsentrerer seg om høyteknologi i matvareproduksjon og selger maskiner og utstyr til alle verdens kontinenter, GoPro produserer programvare for å effektivisere forvaltningsarbeid som blir benyttet av kommuneforvaltninger og regioner i Norden og Skottland; og Flaga er et av verdens ledende produsenter av utstyr som kontrollerer søvn og pusting med det som mål å forbedre helsen.

Vi kan fortsette med slike eksempler hele dagen, men disse er nok til å bekrefte hvordan en kreativ global tenkemåte har i kraft av lokale erfaringer gitt islendingene ressurser i form av nye muligheter og faktisk ført oss inn i en ny periode med økonomisk vekst og utvikling.

Og det er intet enestående ved Island i denne sammenheng. Innbyggerantallet her tilsvarer en liten eller mellomstor region i Europa, og mange nordiske byer har flere innbyggere enn Island. Derfor er den islandske erfaringen en kunnskapskilde for de nordiske kommuner, et eksempel på hva man kan utføre og hvordan man kan benytte seg av de nye tiders utfordringer og oppgaver.

Kommunene er en erfaringsressurs og de nære forhold stiller større krav til evnene, oppfordrer innbyggerne til bedre resultater og til å benytte sine evner. De nordiske kommunene er dessuten et forum for

viktige demokratiske tradisjoner og mangesidig kultur, kreative krefter som styrker deres selvstendighet og kapasitet.

De fleste forskere er enige om, at i det nye århundre er demokratisk dynamikk, levende og allsidig kultur, vekt på kreativitet og originalitet viktige forutsetninger for å oppnå gode resultater på det globale markedet og være ledende i et stadig voksende konkurransemiljø hvor utfordringene kan komme fra hvilket som helst retning.

De nordiske lokalsamfunnene har disse egenskapene i rikt monn, og med global tenkemåte kan de benyttes til å gi kommuner, regioner og bygder nye og bemerkelsesverdige muligheter.

Noen av de som tar seg av kommunalpolitikkenes daglige oppgaver, de problemer som venter hver morgen og som ikke umiddelbart kan løses i det daglige strevet, vil nok synes dette er en overoptimisme, kjekke uttalelser fra en president som per definisjon alltid skal være optimistisk i sin retorikk.

Jeg mener allikevel at den islandske erfaringen, de gode resultatene hos et samfunn som størrelsesmessig kan sammenlignes med mange nordiske kommuner, viser utvetydig at vi nå har reelle muligheter for en slik utvikling. Hvis vi tenker globalt og handler lokalt gir det muligheter som tidligere ikke fantes, og gir en sikrere grunn for innbyggernes velstand og velferd.

Hvis dere tviler på denne visjon, er det en god idé å gi seg litt tid til å kjøre omkring i Reykjaviks forsteder og nabokommunene, fiskeribyer på Sør-Island eller bygdene i Nord- og Øst-Island og kontemplere hvordan det kunne skje, at et liten nasjon i Nordatlanteren, som i mange århundrer faktisk var Europas fattigste nasjon, ligger nå i verdenstoppen med hensyn til bruttonasjonalprodukt pr. kapita i begynnelsen av det 21. århundre. Her kan utdanningsmuligheter, helsetjenesten og eldreomsorgen sammenlignes med de beste forhold i verden, islendingene er blandt verdens flittigste brukere av Internet, hjemmesider og EDB. Islendingene er blandt lederne i den revolusjon som informasjonsteknologien har ført til.

Ja, det er virkelig utrolig, men det er faktisk denne integreringen av lokale erfaringer og global ideologi som har ført til disse gode resultater.

En av mine amerikanske venner påstår allikevel at islendingene har klart å bedra verden på en utspekulert måte, at vi har klart å utføre verdens mest fantastiske PR-stunt. Han sier at det er umulig å forklare den islandske successen uten å forutsette at her bor faktisk tre til fire millioner mennesker. Men vi har lyktes å overbevise verden om at

islendingene bare er knapt tre hundre tusen og derfor møter vi både sympati og velvilje.

Jeg har ikke tenkt meg å opplyse i dag om hva som er riktig i disse påstandene. De inneholder allikevel kanskje en indikasjon om, at uansett hvor få vi er, uansett hvor lite kommunene eller samfunnet er, så skal vi tenke stort, tenke som om vi var mange millioner, vi skal tro at det finnes ingen grenser for hvor mye vi kan nå, at vi ikke bare tenker globalt og handler lokalt, men at vi både tenker og handler som om vi var mange millioner i hver bygd.

Med denne utfordringen ønsker jeg dere velkommen til Island og håper at den kreativitet, som islandsk natur har å by på, den kreativitet som til stadighet gir oss nye lavabredder og nye øyer, nye vulkaner og nye sandområder, nye varme kilder og nytt landskap, blir et varig minne, et bevis på at verden er stadig i forandring, og at vi i Norden nå har flere og mere varierte alternativer enn noen sinne tidligere.

Derfor skal vi optimistisk tenke globalt men lokalt vise hva vi kan utføre.